

Ministry of Education and Science of Ukraine
Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University
Institute of Pedagogy of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine
Poltava University of Economics and Trade
Poltava Regional Organization of National Union of Local Lore Researchers of Ukraine
Azerbaijan State Pedagogical University
University College Copenhagen

Інститут педагогіки
НАПН України

KØBENHAVNS
PROFESSIONS
HØJSKOLE

ХР

POLTAVA UNIVERSITY OF
ECONOMICS AND TRADE

**Освітні й наукові виміри географії та туризму
Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної
інтернет-конференції з міжнародною участю
(м. Полтава, 15 травня 2025 р.)**

*Educational and Scientific Dimensions of Geography and Tourism
Proceedings of the 4th All-Ukrainian Scientific and Practical
Online Conference with International Participation
(Poltava, May 15, 2025)*

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ / COLLECTION OF MATERIALS

*Poltava,
Ukraine*

May 15, 2025.

Освітні й наукові виміри географії та туризму
Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної
інтернет-конференції з міжнародною участю
(м. Полтава, 15 травня 2025 р.)

УДК 910.1(062)+796.5(062) Розповсюдження та тиражування без офіційного дозволу
О-72 Полтавського національного педагогічного університету імені
В. Г. Короленка заборонено

Редакційна колегія:

ТОПУЗОВ О. М. – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України, директор Інституту педагогіки НАПН України, віцепрезидент Національної академії педагогічних наук України;
ФАЗАН В. В. – доктор педагогічних наук, доктор теологічних наук, професор, проректор з наукової роботи Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка;
АЛХАСОВ О. К. – доктор філософії у галузі педагогіки, доцент, завідувач кафедри географії Азербайджану та технології викладання географії Азербайджанського державного педагогічного університету;
ВІШНІКІНА Л. П. – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри географії, методики її навчання та туризму Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка;
НАЗАРЕНКО Т. Г. – доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, завідувач відділу навчання географії та економіки Інституту педагогіки НАПН України;
ШУКАНОВ П. В. – доктор географічних наук, доцент, професор кафедри туристичного та готельного бізнесу Полтавського університету економіки і торгівлі;
ЛОГВИН М. М. – кандидат географічних наук, доцент, завідувач кафедри туристичного та готельного бізнесу Полтавського університету економіки і торгівлі;
КОПИЛЕЦЬ Є. В. – кандидат педагогічних наук, асистент кафедри географії, методики її навчання та туризму Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка;
ШУКАНОВА А. А. – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри географії, методики її навчання та туризму Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка.

Друкується згідно з ухвалою Вченої ради Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, протокол № 14 від 29.05.2025

Освітні й наукові виміри географії та туризму: матер. IV Всеукраїнської науково-практ.
О-72 інтернет-конф. з міжнар. участю (м. Полтава, 15 травня 2025 р.) / відп. ред.
Є. В. Копилець. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2025. 185 с.

Збірник містить матеріали, надіслані до участі у IV Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції з міжнародною участю «Освітні й наукові виміри географії та туризму». Матеріали збірника висвітлюють актуальні питання модернізації змісту і організації освітнього процесу, що спрямовані на формування професійної компетентності фахівців із географії та туризму на засадах сталого розвитку, і скомпоновані за тематичними напрямками: модернізація структури, змісту і методики географічної освіти в сучасних умовах; теоретичні та прикладні аспекти природничої та суспільної географії; географія рекреації та туризму, формування підприємницької компетентності майбутніх фахівців із туризму; краєзнавчий підхід до навчання у вищій, загальній середній та позашкільній освіті; теорія та методика впровадження у навчання географії та підготовку фахівців із туризму освіти для сталого розвитку. Конференцію проведено у рамках виконання науково-дослідної теми «Географічна освіта для сталого розвитку: теорія і методика впровадження» за номером державної реєстрації 0124U004182 (науковий керівник проф. Л. П. Вішнікіна).

УДК 910.1(062)+796.5(062)

Матеріали друкуються в авторській редакції.
За виклад, зміст і достовірність матеріалів відповідальні автори.

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. МОДЕРНІЗАЦІЯ СТРУКТУРИ, ЗМІСТУ І МЕТОДИКИ ГЕОГРАФІЧНОЇ ОСВІТИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Алхасов О. К. НОВІ ПІДРУЧНИКИ З ГЕОГРАФІЇ ДЛЯ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ШКІЛ АЗЕРБАЙДЖАНСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ...	7
Вішнікіна Л. П., Давиденко О. О. КОГНІТИВНИЙ КОМПОНЕНТ ПРИРОДНИЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ГЕОГРАФІЇ.....	10
Галушка Л. С. ПРЕДМЕТНО-ПРОФЕСІЙНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ГЕОГРАФІЇ.....	12
Галушка Л. С., Сорокін А. А. КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНИЙ КОНТРОЛЬ З ГЕОГРАФІЇ.....	16
Глухота В. О. ВИКОРИСТАННЯ ГІС ТА ДЗЗ У НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ МАН УКРАЇНИ.....	19
Закалюжний В. М. ГЕОЛОГІЧНІ ПАМ'ЯТКИ ПРИРОДИ ПОЛТАВЩИНИ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ.....	22
Зеленська Л. І. ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ І МЕТОДИКИ ГЕОГРАФІЧНОЇ ОСВІТИ НА ЗАСАДАХ ТРАНСДИСЦИПЛІНАРНОСТІ ТА СИНЕРГЕТИЧНОСТІ.....	27
Копилець Є. В., Демченко А. Г. ГЕОГРАФІЧНІ ЕКСКУРСІЇ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ.....	29
Копилець Є. В., Харченко А. О. ВИВЧЕННЯ ГІДРОСФЕРИ У КУРСІ ГЕОГРАФІЇ 6 КЛАСУ ЗА МОДЕЛЬНИМИ НАВЧАЛЬНИМИ ПРОГРАМАМИ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ.....	31
Куліш С. М., Пересадько В. А., Прасул Ю. І. ЦИФРОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ У КОНТЕКСТІ НАСКРІЗНОЇ ГЕОГРАФІЧНОЇ ОСВІТИ.....	35
Назаренко Т. Г. ПЕДАГОГІЧНІ РОЗВІДКИ ЩОДО ЗМІСТУ НАВЧАННЯ ГЕОГРАФІЇ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	40
Нежурбіда М. О., Браславська О. В. РОЛЬ НОВІТНЬОГО МИСЛЕННЯ У ПІДВИЩЕННІ РІВНЯ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ..	42
Сірик Я. Ю. ВИКОРИСТАННЯ МЕНТАЛЬНИХ КАРТ У ГЕОГРАФІЧНІЙ ОСВІТІ.....	44
Топузов О. М., Вішнікіна Л. П. РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ГЕОГРАФІЇ.....	46
Чорнусь О. В., Вішнікіна Л. П. ЗАСТОСУВАННЯ ІНСТРУМЕНТАРІЮ ДЗЗ НА УРОКАХ ГЕОГРАФІЇ.....	50

РОЗДІЛ 2. ПРИРОДНИЧА ТА СУСПІЛЬНА ГЕОГРАФІЯ: ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ

Aliyeva S. X. DEVELOPMENT PROSPECTS OF ALTERNATIVE ENERGY SOURCES IN THE CENTRAL ARAN ECONOMIC-GEOGRAPHICAL REGION.....	53
Aslanova A. A. HISTORICAL AND GEOGRAPHICAL FEATURES OF THE AGDAM REGION.....	57
Вовк О. П., Недбайло Д. Р. МОНИТОРИНГ ЯКОСТІ ПІДЗЕМНИХ ВОД ІЗ ЗАЛУЧЕННЯМ ШКОЛЯРІВ ДО КРАЄЗНАВЧИХ ДОСЛІДЖЕНЬ.....	59
Грицевич В. С. ОСОБЛИВОСТІ ТРАНСПОРТНИХ КОМУНІКАЦІЙ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ.....	63
Єрмаков В. В., Соколенко Т. О. КЛЮЧОВІ ГАЛУЗІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛТАВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ.....	68
Курочка Н. В., Мовчан В. В. СУЧАСНИЙ СТАН МАЛОЇ РІЧКИ ОЗНИЦЯ.....	70
Малявін М. В., Мовчан В. В. АНАЛІЗ ТРОПІЧНИХ НОЧЕЙ НА ПІВНОЧІ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	74
Мурзак Т. А., Браславська О. В. ВИСОТНА ПОЯСНІСТЬ ЯК ПРОЯВ ВЕРТИКАЛЬНОЇ ЗОНАЛЬНОСТІ У ГІРСЬКИХ ЕКОСИСТЕМАХ.....	78
Ночовний Д. І., Мовчан В. В. СУЧАСНИЙ СТАН КАР'ЄРІВ НА МІСЦІ ВИДОБУТКУ КОРИСНИХ КОПАЛИН У СЕРЕДНІЙ ТЕЧІЇ РІЧКИ ХОРОЛ.....	80
Садик М. Н. ГЕОГРАФІЧНЕ ПОЛОЖЕННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПРИРОДНИХ УМОВ КЕДАБЕКСЬКОГО РАЙОНУ АЗЕРБАЙДЖАНСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ.....	83
Сарнавський С. П., Гребінь В. В. ЛАНДШАФТНО-ГІДРОЛОГІЧНЕ РАЙОНУВАННЯ ЛІВОБЕРЕЖНОГО СУББАСЕЙНУ СЕРЕДНЬОГО ДНІПРА: СУЧАСНИЙ СТАН ТА РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ.....	87
Шуканов П. В., Велічук А. О., Риндюк О. С. ГЕОГРАФІЯ РОЗВИТКУ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ПО ОСНОВНИХ КРАЇНАХ СВІТУ.....	90

РОЗДІЛ 3. ГЕОГРАФІЯ РЕКРЕАЦІЇ ТА ТУРИЗМУ. ФОРМУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ІЗ ТУРИЗМУ

Гладкий О. В., Волошенко Д. Ю. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТУРИСТИЧНИХ ДЕСТИНАЦІЙ У КАРПАТСЬКОМУ РЕГІОНІ УКРАЇНИ.....	93
Даниленко В. В. БАЛАНС ЗНАНЬ І НАВИЧОК ЯК КЛЮЧ ДО УСПІХУ В ТУРИСТИЧНІЙ ОСВІТІ.....	97

Дмитренко В. І. ФОРМУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ОРГАНІЗАЦІЯ АНІМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ».....	100
Звягольська І. М., Дерев'янюк Т. В. САПРОНОЗНІ ІНФЕКЦІЇ ЯК ОДИН ІЗ ЙМОВІРНИХ БІОРИЗИКІВ ДЛЯ ПОДОРОЖУЮЧИХ ОСІБ У ПРОСТОРІ ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ ТА ЙОГО РІЗНОВИДІВ.....	102
Єрмаков В. В., Карпенко Н. М., Сарнавський С. П. РІЧКА ВОРСКЛА В МЕЖАХ ПОЛТАВИ ЯК ОСНОВА ДЛЯ РОЗРОБКИ НОВИХ ТУРИСТИЧНИХ МАРШРУТІВ.....	107
Колотуха О. В. УКРАЇНСЬКІ КАРПАТИ В СИСТЕМІ ТРАНС'ЄВРОПЕЙСЬКИХ ТУРИСТСЬКИХ СТЕЖОК.....	111
Логвин М. М., Логвин Д. М., Єгоров О. О. ВПЛИВ ДЕМОГРАФІЧНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ НА РОЗВИТОК ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ.....	116
Паук А. В., Король О. М. РЕКРЕАЦІЙНО-ПІДПРИЄМНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ – УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ НА ПРИКЛАДІ С. ОПІШНЯ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ В ПЕРСОНАЛЯХ.....	118
Смирнов І. Г. РОЛЬ ЖІНОК У ГЕТЬМАНЩИНІ ЯК ТУРИСТИЧНИЙ РЕСУРС.....	120
Шевченко Б. О. ЕКОНОМІЧНІ ОСНОВИ БЕЗПЕЧНОГО РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ.....	127
Шуканова А. А., Самофалов Л. В. ПЕРСПЕКТИВНІСТЬ РОЗВИТКУ ГЕОТУРИЗМУ ТА СТВОРЕННЯ ГЕОПАРКУ «ГОРА ПИВИХА» НА ЛІВОМУ БЕРЕЗІ КРЕМЕНЧУЦЬКОГО ВОДОСХОВИЩА.....	131
Шуканов П. В., Климова Л. І., Копилець А. В. ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В СУЧАСНОМУ ТУРИЗМІ (НА ПРИКЛАДІ ДЕСТИНАЦІЇ МАДРИД).....	135

РОЗДІЛ 4. КРАЄЗНАВЧИЙ ПІДХІД ДО НАВЧАННЯ У ВИЩІЙ, ЗАГАЛЬНІЙ СЕРЕДНІЙ ТА ПОЗАШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ

Вовк О. П. ВИВЧЕННЯ ГЕОЛОГІЧНОГО КРАЄЗНАВСТВА У ЗАКЛАДАХ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	138
Гнатюк В. В., Гнатюк С. С. СУЧАСНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ КРАЄЗНАВЧИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ШКІЛЬНІЙ ГЕОГРАФІЧНІЙ ОСВІТІ.....	141
Грицюта В. М., Редіна О. В., Сторожук О. А. КРАЄЗНАВЧІ МАСОВІ ЗАХОДИ ЯК ДІЄВИЙ ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ.....	144
Копилець Є. В. ПРИРОДНИЧА ТЕМАТИКА НА СТОРІНКАХ ЗБІРКИ «ЮНІСТЬ» УЧНІВ КОБЕЛЯЦЬКОГО КОМЕРЦІЙНОГО УЧИЛИЩА (1909 р.).....	148

Копилець Є. В., Широка А. О. ПРИРОДНИЧІ МУЗЕЇ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ПОЛТАВЩИНИ – ОСЕРЕДКИ ГЕОГРАФІЧНОГО КРАЄЗНАВСТВА.....	154
Петренко І. М. НОВИЙ ТУРИСТИЧНИЙ МАРШРУТ «ІСТОРІЯ ПОЛТАВЩИНИ В ДОСЛІДЖЕННЯХ ВЧЕНОЇ ВІРИ ЖУК (1928–2008)».....	156
Скриль І. А. КРАЄЗНАВЧИЙ ПІДХІД ДО НАВЧАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ.....	161

РОЗДІЛ 5. ОСВІТА ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ: ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА ВПРОВАДЖЕННЯ У НАВЧАННЯ ГЕОГРАФІЇ ТА ПІДГОТОВКУ ФАХІВЦІВ З ТУРИЗМУ

Zamanova N. I. ECOSYSTEM AND TOURISM.....	164
Панасюра Г. С., Корнус О. Г., Корнус А. О. ФОРМАЛЬНА ТА НЕФОРМАЛЬНА ЕКОЛОГІЧНА ОСВІТА МОЛОДІ: ДОСВІД УКРАЇНИ ТА ЗАРУБІЖЖЯ.....	165
Пустовіт Н. А., Пруцакова О. Л. ЦІННІСТЬ ЕКОЛОГІЧНОГО ЗНАННЯ: ПОГЛЯД ПЕДАГОГІВ КИЄВА.....	169
Романчук Р. С. ЕМОЦІЙНЕ НАЛАШТУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ АКТИВІЗАЦІЇ УЧНІВСТВА ДЛЯ ЯКІСНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	173
Шуканов П. В., Риндюк О. С., Велічук А. О. МОНІТОРИНГ СТАНУ ПОВЕРХНЕВИХ ВОД ПОЛТАВЩИНИ В УМОВАХ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ.....	176
Щука Г. П., Сокол Т. Г. ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ТУРИЗМУ: ФОРМУЄМО КОМПЕТЕНТНОСТІ ВІДПОВІДНО ДО ВИКЛИКІВ ВОЄННОГО ЧАСУ.....	178
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ.....	181

інформацію 24/7, навіть коли фізичні інформаційні центри не працюють. Персоналізоване обслуговування туристів сприяє ефективному плануванню своїх поїздок, що підвищує задоволеність споживачів і сприяє популяризації дестинації Мадрид як сучасного та інноваційного туристичної регіону.

Запровадження VisitMadridGPT спрямовано на значне покращення туристичного досвіду завдяки персоналізованим сервісам, що забезпечуються сучасними технологіями, хоча й супроводжується певними викликами як з боку ринку, так і внутрішніх ресурсів організації. Отже, використання штучного інтелекту в сучасному туризмі є ключовим чинником трансформації галузі. Воно дозволяє не тільки вдосконалити процес обслуговування клієнтів та забезпечити індивідуальний підхід, а й швидко прогнозувати зміни на ринку, що робить туристичний бізнес більш адаптивним та стійким в умовах нової соціально-економічної реальності.

Список використаних джерел

1. Байрачна О. К., Крупіца І. В. Використання штучного інтелекту та Big Data в управлінні туристичними напрямками. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2024. Том 9. № 3. С. 252 – 255. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2024-3-44>
2. Madrid, una metrópoli de 7,3 millones de habitantes. URL: <https://www.larazon.es/local/madrid/madrid-una-metropoli-de-7-3-millones-de-habitantes-YE6152320/>
3. Sierra del Rincón. Hayedo de Montejo. (Біосферний заповідник Сьєрра-дель-Рінкон). URL: <https://www.sierradelrincon.org/presentacion/>
4. Welcome to Madrid. Find out what to do and see in Madrid with VisitMadridGPT. URL: <https://www.esmadrid.com/en/visitmadridgpt#>
5. What is a Destination Management Organization (DMO) and Why Should Destinations Care? URL: <https://www.solimarinternational.com/what-is-a-destination-management-organization-dmo-and-why-should-destinations-care/>

РОЗДІЛ 4

КРАЄЗНАВЧИЙ ПІДХІД ДО НАВЧАННЯ У ВИЩІЙ, ЗАГАЛЬНІЙ СЕРЕДНІЙ ТА ПОЗАШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ

ВИВЧЕННЯ ГЕОЛОГІЧНОГО КРАЄЗНАВСТВА У ЗАКЛАДАХ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

О. П. Вовк

geologygeochemistry@gmail.com

*кафедра фізичної географії Волинського національного університету
імені Лесі Українки, м. Луцьк*

У зв'язку із процесами децентралізації, кожна ОТГ повинна знати свої ресурси. Корисні копалини є мінерально-сировинною базою України, а їх родовища відіграють важливу роль, в тому числі, для місцевого бюджету. У світлі перемовин про Угоду щодо корисних копалин між США та Україною, геологічні знання відіграють важливу роль. В той же час, у школі немає окремого предмету геологія. Підвищують геологічну культуру учнів гуртки

геологічного краєзнавства при закладах позашкільної освіти. В той час, коли на географічному факультеті Волинського національного університету імені Лесі Українки з програми підготовки майбутніх вчителів географії поступово вилучаються природничі дисципліни, в Україні спостерігається інша тенденція. Так «останніми роками спостерігається активізація залучення методик краєзнавчих досліджень, використання яких передбачено програмами зльотів юних туристів-краєзнавців, до підготовки майбутніх учителів закладів загальної середньої освіти (зокрема, за спеціальністю 014.07 Середня освіта (Географія))» [6].

Аналізуючи виступи команд на станції Геологія Всеукраїнських зльотів туристів-краєзнавців, можна зробити висновок, що більшість команд втрачають бали на макроскопічній діагностиці мінералів та гірських порід. Цей факт необхідно враховувати при підготовці команд. Мінеральних видів відомо понад 5 тисяч і ця кількість постійно зростає, однак більшість із них не мають практичного значення, і не відомі навіть вузько спеціалізованим фахівцям. Студенти-мінералоги повинні знати 250-300 мінеральних видів, географи 70-100, гуртківцям, навіть тим, що представляють область на Всеукраїнському зльоті туристів-краєзнавців достатньо 50 [3].

Для діагностики мінералів потрібно використовувати їх фізичні властивості: колір мінералу, колір риси, твердість, блиск, спайність, густина, магнітні властивості, реакція із соляною кислотою, інколи запах і смак. Для цього необхідне певне обладнання: шкала твердості, фарфорова пластинка, розбавлена соляна кислота, магніт, тощо. Без цих засобів діагностика мінералів перетворюється на вгадування, а діагностика мінералів за фотографією, чи використання додатків, які визначають мінерал через камеру телефону, це взагалі профанація.

Кожен мінерал має свої характерні властивості, які є його діагностичними ознаками. На Всеукраїнський зліт туристів-краєзнавців потрібно підбирати мінеральні індивіди, в яких ці властивості виражені чітко, наприклад зразки калієвого польового шпату, на яких спостерігається спайність під прямим кутом, або зразки, порівняно чистого галеніту, щоб відчутти його вагу.

Для того щоб студенти, навчилися діагностувати мінеральні види, а не запам'ятовували мінеральні індивіди, прийнято вивчати одні мінеральні індивіди, а здавати екзамени по інших. Так на геологічному факультеті Львівського національного університету імені Івана Франка, студенти під час навчання не мають доступу до екзаменаційної колекції. Така практика характерна не лише для України, а і для інших країн, зокрема Кіпру, де мінерали вивчають не лише геологи і географи, але і економісти. Очевидно, що вивчати мінерали і породи дистанційно – неможливо [2], для визначення фізичних властивостей необхідні тактильні відчуття.

Вивчення гірських порід тим, хто знає мінерали, дається легко. Це пов'язано з тим, що важливих порід загалом менше. Навіть студентам-географам непотрібно відрізняти аляскіти від адамелітів – для них це усе граніти, гуртківцям, тим більше, не потрібні такі деталі. Важливо розрізняти гірські породи за генезисом: магматичні, осадові, метаморфічні. У магматичних потрібно відрізняти інтрузивні від ефузивних та діагностувати головні мінерали

в інтрузивних. Для інтрузивних характерна повнокристалічнозерниста структура, а для ефузивних – скловата [5]. Найважливішими породами є граніт і базальт. Осадкові також діляться на уламкові (з піщаними і глинистими), органогенні, хемогенні. Уламкові класифікуються за розміром уламків, їх окатаністю і зцементованістю. В органогенних часто спостерігається викопна фауна. Найважливішими осадовими породами є вапняки, пісковики, глини, мергелі, різноманітні грубоуламкові породи, а також корисні копалини: червоний та бурий залізняк, боксити, гіпси, солі, вугілля. Для метаморфічних порід важливо знати з яких вони утворилися. Так мармури утворилися із вапняків, кварцити з пісковиків, гнейси з гранітів, сланці ж можуть утворитися як з магматичних, так з осадових порід.

Стосовно теорії, то в наш час є достатньо якісних підручників та посібників українською мовою, таких як [1; 7-9]. Їх можна знайти як у бібліотеках, так в інтернеті. Питання на Всеукраїнський зліт туристів-краєзнавців повинні бути різноманітними і включати в себе динамічну геологію, мінералогію, петрографію та літологію, історичну геологію, вчення про корисні копалини.

Гірничий компас це досить простий прилад, його будова та правила користування описані в численних джерелах, зокрема в [4]. Проблема в тому, що такий компас є не в усіх закладах позашкільної освіти. Корисний андроїд-додаток, який, у свій час можна було використовувати замість гірничого компасу, тепер встановлюється не на усіх смартфонах, з айфонами ситуація ще гірша.

Порядок опису відслонення також добре описаний в літературі, зокрема в [4]. Доцільно описувати відслонення під час польових експедицій, у яких відбирається матеріал для написання наукових робіт, які розглядаються у Творчих майстернях на Всеукраїнському зльоті туристів-краєзнавців. Зрозуміло що не в усіх областях є такі цікаві геологічні об'єкти як камерні пегматити Коростенського плутону, але цікаву роботу можна написати і по таких широко розповсюджених породах як піски [6].

Висновки:

1. Геологічні знання важливі не лише для геологів і географів, а і для управлінців, у зв'язку з великим значенням мінеральних ресурсів.

2. Заклади позашкільної освіти поширюють геологічні знання серед учнівської молоді, чому сприяє Всеукраїнський зліт туристів-краєзнавців.

3. Для вивчення геології необхідна хоча б мінімальна матеріальна база: колекція мінералів і гірських порід, фарфорова пластинка, розбавлена соляна кислота, гірничий компас, навчальні геологічні карти, тощо.

4. На Всеукраїнському зльоті туристів-краєзнавців, на станції Геологія, найбільше балів команди втрачають на діагностиці мінералів та гірських порід, тому саме їм потрібно приділити найбільше уваги при підготовці.

Список використаних джерел

1. Богуцький А. Б. та ін. Геологія загальна та історична. Лабораторний практикум : навч. посібник. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2018. 138 с.
2. Вовк О. Особливості викладання геологічних дисциплін на географічному факультеті в умовах дистанційного навчання. *Географічний часопис Волинського*

національного університету імені Лесі Українки. 2023. № 2. С. 96–102. DOI: <https://doi.org/10.32782/geochasvnu.2023.2.11>

3. Вовк О. П. Лабораторні роботи з геології загальної та історичної (мінерали). Методичні вказівки студентам географічного факультету. Луцьк: ПП Іванюк В. П., 2018. 59 с.

4. Вовк О., Десятник В., Курепа Я. Польова практика з геології : методичні вказівки. Луцьк : ПП Іванюк В. П., 2024. 55 с.

5. Вовк О. Лабораторні роботи з геології загальної та історичної (породи): методичні вказівки. Луцьк : ПП Іванюк В. П., 2024. 28 с.

6. Копилець Є. В., Закалюжний В. М. Геологічна складова зльотів юних туристів-краєзнавців (на прикладі Полтавської області). *Природнича освіта та наука*. 2024. № 4. С. 39-45. DOI <https://doi.org/10.32782/NSER/2024-4.06>

7. Паранько І. С., Сіворонов А. О., Євтехов В. Д. Загальна геологія : навч. посібник. Кривий Ріг : Мінерал, 2003. 464 с.

8. Свинко Й. М., Сивий М. Я. Геологія. К. : Либідь, 2003. 480 с.

9. Сивий М. Я. Геологія : підручник. Тернопіль: ФОП Осадца Ю. В., 2019. 337 с.

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ КРАЄЗНАВЧИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ШКІЛЬНІЙ ГЕОГРАФІЧНІЙ ОСВІТІ

В. В. Гнатюк

victoriahnatiuk@ukr.net

*Здолбунівський ліцей № 6 Здолбунівської міської ради Рівненської області,
м. Здолбунів*

С. С. Гнатюк

svetahnatiuk@ukr.net

*Експертно-консультаційний центр розвитку громад і територій
Київського національного університету імені Тараса Шевченка, м. Київ*

Краєзнавство у середній та старшій школі переживає наразі непрості часи, адже часу на дослідження рідного краю в межах шкільних курсів географії майже не лишається. Також зменшується кількість позакласних та позашкільних занять, що проводяться безпосередньо у навколишньому середовищі. Причини такого негативного явища різноманітні: небезпека занять та походів через військові дії, скорочення фінансування позашкільля, зменшення кількості фахівців для організації навчання та дозвілля дітей тощо.

Проте значення краєзнавчих досліджень та їх методика може вийти на новий рівень у НУШ. Адже вивчення рідного краю можна використовувати для розвитку вмінь досліджувати навколишній світ, тобто організовувати розвиток в учнів дослідницьких дій, що передбачені «Групою результатів 1» [2; 4].

У статті висвітлюються можливості, які перед нами відкриває краєзнавство для розвитку дослідницьких компетентностей учнів і розглядаються приклади кількох ключових аспектів для таких досліджень [5].

Дослідницькі проєкти з краєзнавства можуть бути не значними за обсягами, не тривалими та стосуватись навіть однієї невеличкої теми. Виконуючи дослідження, учні не обов'язково повинні здійснити масштабний